

Fafo Østforum
Seminar 3. september 2008:
Arbeidsinnvandring uten overgangsordninger

Ellen Stensrud
Arbeidslivet etter overgangsordningene

LO positiv til arbeidsinnvandring

Og aller først, slik jeg alltid understreker: I LO er vi grunnleggende positive til arbeidsinnvandring. Arbeidsinnvandring er bra for oss både samfunnsøkonomisk og kulturelt. Ikke minst er det bra for den enkelte arbeidsinnvandrer som får en bedre mulighet i Norge enn i eget land.

LO var heller ikke av de som ropte ulv, ulv før vi fikk den siste utvidelsen i det felles arbeidsmarkedet. Noen fagforbund her og der, men ikke LO Sekretariatet.

Men når jeg sier det, så er det imidlertid viktig at vi sørger for at arbeidsinnvandringen ikke kommer i konflikt med overordnede målsettinger om arbeid til alle og rettferdig fordeling av goder og byrder.

Dette er et politisk ansvar, og i utformingen av politikken for arbeidsinnvandring må det dermed være et tungtveiende hensyn at den norske arbeidslivsmodellen (som er kjennetegnet av høy standard på lønns- og arbeidsvilkår, rettferdig fordeling og høy løpende sysselsetting) ikke svekkes.

Erfaringene fra den kraftige arbeidsinnvandringen vi har hatt fra de nye EU-landene de siste årene er nettopp at den norske arbeidslivsmodellen er blitt satt under betydelig press. Vi har erfart at bevegelse av arbeidskrat, representerer sterke drivkrefter i retning av økende sosiale forskjeller, press i retning av økt omfang useriøsitet og lavkvalitetsjobber. Derfor; - ja til arbeidsinnvandring, men på skikkelige lønns- og arbeidsvilkår, slik at vi ikke får et arbeidsliv som skiller på hvor du kommer fra, men hva du jobber med.

Bli det for lett vint tilgang på underbetalt utenlandsk arbeidskraft og med dårligere arbeidsvilkår ser vi også at det vil kunne redusere motivene til å inkludere utsatte grupper i arbeidslivet. Til tross for sterk etterspørsel etter arbeidskraft de siste årene går det alt for tregt å få inkludert de mange som står utenfor, og som bl.a. IA-avtalen pålegger oss å ta hensyn til.

Mange tilfeller av sosial dumping

Både mediene, Arbeidstilsynet og våre tillitsvalgte har alle avdekket tallrike eksempler på sosial dumping rundt omkring i landet. Mest innenfor bygg/anlegg (kan få feilaktig inntrykk av at det bare er et problem der.) Fellesforbundet har satt inn store ressurser på å avdekke – kommer mer.

Til tross for at Regjeringen har satt i verk en rekke tiltak for å motvirke sosial dumping er ikke problemene på langt nær løst. Og vi må være forberedt på at innsatsen i forhold til tiltak, oppfølging og kontroll på dette området både må holdes ved like og videreutvikles i mange år framover. Kommer tilbake til det på slutten.

Arbeidsinnvandring fra lavkostland

Arbeidsinnvandring fra lavkostland er DET som skaper særlige utfordringer. Erfaringsmessig vet vi at så lenge det er store forskjeller i lønns- og arbeidsvilkår mellom ut- og innvandringsland, vil de kortsiktige gevinstene ved uryddig arbeidsgiveratferd og det å drive direkte useriøst, være så store at mulighetene utnyttes der de er å finne. Det tilsier nok at regelverket for arbeidsinnvandring fra lavkostland bør utformes med større omhu enn overfor andre land.

Overgangsordningene oppheves

LO var derfor glad for at regjeringen i meldingen om arbeidsinnvandring ønsket å videreføre hovedprinsippene i dagens regelverk. Det innebærer at det fortsatt skal stilles krav om lønn etter tariffavtale eller tilsvarende når personer fra såkalte 3. land tar arbeid i Norge.

Og fortsatt legges det opp til en kontrollert innvandring, hvor hovedregelen er at det stilles krav til arbeidstillatelse for å ta arbeid i Norge.

Men LO hadde likevel innvendinger til enkelte forslag i meldingen om arbeidsinnvandring.

Vi så ingen gode grunner for å oppheve overgangsbestemmelsene, som i dag gjelder de nyeste EØS-landene, før det er absolutt nødvendig. (Regjeringen foreslo å oppheve disse fra 01.01.09, ikke 01.05.09, som EU-regelverket sier).

Overgangsreglene er viktige av flere årsaker. De er viktige fordi de forutsetter arbeidstillatelse der det stilles krav om ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Dette er på mange måter den eneste beskyttelse, for de som er mest sårbare for utnyttelse, og det gir Arbeidstilsynet et formelt grunnlag for å gripe inn.

All erfaring viser også at overgangsreglene bidrar til noe mer ordnede lønns- og arbeidsforhold uten å bremse innvandringsomfanget, og det gir oss samtidig en

litt bedre oversikt over hvem som kommer og i hvilke bransjer de hovedsakelig havner.

Vår oppfatning er at vi må bruke den tiden vi har til rådighet for å få på plass best mulige tiltak for å bekjempe sosial dumping. Vi er derfor glade for at regjeringen gikk tilbake på dette forslaget.

Vi er også glade for at vi nå litt etter litt får på plass flere punkter i regjeringens handlingsplan mot sosial dumping – som ble lansert 1. mai 2006 som Støstad gjorde rede for. Nå sist innstramning i vilkårene for å drive bemanningsforetak og vikarbyrå (1. mai 2008) som både vi og NHO var klare på at det måtte gjøres noe med.

Overbevist om at Støstad har rett i at med H/FrP ved roret i denne perioden = sosial dumping ute av kontroll – innsynsrett. Glemmer aldri sovjetifisering.

Vi er i hovedsak meget godt fornøyd, og berømmer gjerne regjeringens innsats mot sosial dumping – fortjent. Men det har gått litt seint å få tiltak på plass, og det er flere tiltak som må på plass før vi kan si at vi er noenlunde skodd til å møte en oppheving av overgangsordningene.

Derfor ser vi fram til at den varslede nye handlingsplanen, som vi fikk opplyst, kommer i forbindelse med statsbudsjettet for 2009. Den må inneholde varsling om de nødvendige tiltakene vi har foreslått for lang tid tilbake.

Og hva er det som mangler, eller hva er det vi må ha på plass?

Jo, - bl.a.:

- Arbeidstilsynet må ytterligere styrkes.
- Statistikken må bli enda bedre. Det er viktig for å kunne analysere hva som skjer i arbeidsmarkedet. Det er viktig for utforming av konjunkturpolitikk, for arbeidsmarkedspolitikken og for å kunne utforme gode tiltak mot sosial dumping. LO er en pådriver i dette kravet – og statistikken er blitt bedre. Men det er viktig at arbeidet med videreutvikling fortsetter.
- Solidaransvaret på plass.
- Pr i dag er det aller mest virksomme tiltaket vi har mot sosial dumping, uten tvil, allmenngjøring av deler av tariffavtaler. (Ikke bare direkte lønn, men arbeidsvilkår) LO har krevd at det må gjøres lettere å allmenngjøre tariffavtaler innenfor de bransjene hvor vi ser det er nødvendig.
- Da må jeg få lov å gi uttrykk for at det er synd at vi møter så mye motstand fra NHO – som vil svekke det viktigste virkemidlet vi har for å få til et seriøst arbeidsliv: ”allmenngjøring” – og som til alt overmål stiller

spørsmål ved vår allmenngjøringspraksis er i tråd med EU-retten og har bedt ESA prøve saken.

Min konklusjon er at vi fortsatt kommer til å ha behov for arbeidsinnvandring, selv om vi i byggebransjen ser en utflating og til dels en nedtrapping i aktiviteter, vil det være behov i andre bransjer. Og vi skal være klar over at kun 30 % av alle arbeidsinnvandrere befinner seg i bygg og anlegg, resterende 70 % er i andre bransjer.

LO roper heller ikke ulv, ulv nå ved utvikling av overgangsregler, men vi er spent på om billig arbeidskraft beholdes og bofaste blir ledige.

I allefall, hvis vi vil ha et seriøst arbeidsliv etter at perioden med overgangsordninger er gått ut, så må vi ha på plass de tiltakene jeg akkurat har nevnt, og vi må ha en arbeidsgivermotpart som ser den enorme verdien og konkurransefortrinnet den norske modellen og et seriøst arbeidsliv innebærer.

Takk for oppmerksomheten.